

บริบทและปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า

ชนบท ตั้งตระกูลวานิช

กลุ่มโรคติดต่อทั่วไป

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงบริบทและปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชนพื้นที่ ม 2, 3, 4, และ 5 อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบสภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ของโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน ซึ่งการศึกษานี้ได้ดำเนินการลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในกลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข สัตวแพทย์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 16 – 18 สิงหาคม 2548 จำนวนทั้งสิ้น 26 คน โดยประเด็นที่สัมภาษณ์ได้แก่ การควบคุมประชากรสุนัข ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุนัขและการปฏิบัติตนเมื่อถูกสุนัขกัด การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน การให้ความสำคัญต่อปัญหาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กฎหมายและการบังคับใช้

ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกชุมชน 26 คน อายุเฉลี่ย 30 -50ปี อาชีพหลัก เกษตรกรรม ค้าขาย ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านส่วนใหญ่ การศึกษาระดับประถมศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปฏิบัติตนโดยเฉพาะการป้องกันตนเองหลังจากถูกสุนัขกัด รวมทั้งการยังไม่ตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการควบคุมโรคเท่าที่ควร จึงทำให้การควบคุมโรคเป็นไปได้โดยยาก ส่วนการควบคุมประชากรสุนัขพบว่ายังมีข้อจำกัดเรื่องการขาดบุคลากรที่จะมาดำเนินการทำหมัน ฉีดยาคุมกำเนิด และกำจัดสุนัขจรจัด ชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการนำสุนัขของตนมาทำหมัน หรือฉีดยาคุม นอกจากนั้นการขาดความรับผิดชอบของผู้เลี้ยงสุนัขโดยการนำสุนัขไปปล่อยยังที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัดซึ่งมีข้อจำกัดทางด้านศีลธรรมทำให้ไม่สามารถกำจัดสุนัขจรจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สืบเนื่องมาจากการที่สมาชิกในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่นในการควบคุมโรค จึงผลกระทบรับผิดชอบไปให้ภาครัฐแต่ผู้เดียวรวมทั้งไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเท่าที่ควร ส่วนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้นยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคลถือรวมทั้งการให้ความสำคัญกับการสร้างถนน สะพาน มากกว่าการป้องกันควบคุมโรค การขาดความรู้และประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการป้องกันควบคุมโรค ส่วนปัญหาด้านกฎหมายได้แก่ บทลงโทษผู้กระทำความผิด ในพระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า 2535 ไม่รุนแรงเท่าที่ควร และขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

โดยสรุปผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึง บริบทและปัจจัยที่เอื้อให้มีการคงอยู่ของโรคพิษสุนัขบ้าในท้องถิ่น แนวทางที่จะทำให้โรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากท้องถิ่นได้ ต้องอาศัย นโยบาย กฎหมาย มาตรการ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยคำนึงถึงบริบทในแต่ละท้องถิ่นด้วย

Abstract

This study was to find out about the context and risk factors of acquiring rabies in 2nd, 3rd, 4th and 5th villages of Amphoe Singhanakorn, Songkhla. The aim of the study was to study the unique condition and related factors which caused the persistence of rabies in community. The study was carried by qualitative research. The data was collected by conducting a Focus group and In-depth interview with 26 people including members of community, community leaders, health care workers, veterinarian, animal husbandry workers, and local administrators. The points of issue were controlling the dog populations, knowledge of how to take care of dogs properly and what people usually do after being bitten by the dogs, the community participation in rabies problem solving, the priority setting of the disease in local administration views, law and regulations.

Twenty-six participants aged between 30-50 years. Their main occupations were agriculture, traders, civil servants, and public employees. The highest education which most community members had were prathom 6. The result showed that they were lack of proper knowledge in how to do after being bitten, lack of awareness in disease prevention and controls. These factors caused the difficulties in controlling the disease. Concerning the dog population control, the study indicated that the community had limitation in providing personnel to conduct the sterilization, or birth control injection and dog eradication. Some community members did not cooperate in bringing their dogs for sterilization or birth control injections. Even more, when they got tired of keeping their dogs, they released their pets to the temples or public schools. Especially in temples, due to a religious precept, the eradication was not allowed in the temples because it was against the Buddhist commandments. According to that, getting rid of pariah dogs in community could not be done effectively. Since the community members were not involved in the determination of community strategy in disease prevention and control, thus the responsibility of this duty was pushed to the public sectors. The local administration still had the limitation in budgets and employees including the concerns of road construction better than disease prevention and control. The law and regulations of rabies were not strong and strict enough.

In conclusion, this research revealed the condition and factors associated with the persisting of rabies in community. The strategy of disease elimination in community needs policy, act relating rabies regulations and participation from all sectors (both public and private) concerning the uniqueness of each local context.